

เติมความรู้

กมล

การเรียนรู้ด้วยตนเอง

สัมภาษณ์

ท่าน พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา

มี

หลายท่านได้ถามถึงวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกใบนี้ว่าพอจะมีหลักการอะไรบ้างที่สามารถนำมาเผยแพร่ให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ยังไม่ค่อยได้พบเห็นบ่อยนักจากสื่อต่าง ๆ ผู้เขียนเองก็มีความสนใจเรื่องกระบวนการการเรียนรู้ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ไม่น้อย เพราะทุนปัจจุบันในองค์กรต่าง ๆ จะมีการพูดถึงกันนั้นคือทุนมนุษย์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของทุกองค์กรนั่นเอง

วันนี้ คนสทภรณจะพาท่านไปพบกับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองของเมืองไทยนั่นคือ ท่าน พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (บางมด) ซึ่งท่านเคยดำรงตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) อีกทั้งยังดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา อันทรงเกียรติอีกหลายตำแหน่ง ทั้งช่วงเวลาที่ผ่านมาและปัจจุบัน การสัมภาษณ์ครั้งนี้ถือเป็นโอกาส

พิเศษอีกวาระหนึ่งของ คนสทภรณ ที่จะนำเรื่องราวดี ๆ เพื่อมาบันทึกไว้ในอีกหนึ่งในประวัติศาสตร์ของวารสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นเมื่อได้เวลานัดคือบ่ายสองโมงครึ่งของวันจันทร์ที่ 18 พฤษภาคมที่ผ่านมา ณ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาตามเวลานัดผมจึงเดินทางมาด้วยความตื่นเต้นและยินดียิ่งเรามาติดตามเรื่องราวดี ๆ ของการเรียนรู้กันเลยทีเดียว

กมล

ก่อนอื่นใดต้องขอกล่าวคำทักทายกับท่านก่อนครับ ที่ให้โอกาส คนสทภรณ สื่อสารสนทนาเพื่อการเรียนรู้เรื่องคุณค่าของคนในขบวนการสทภรณ เพื่อการสัมภาษณ์ในครั้งนี้

ขอเรียนถามคำถามแรกก่อนนะครับว่า ในรูปแบบของสทภรณนั้น สมาชิกต้องเดินด้วยตัวเอง ขอให้ท่านช่วยให้คำแนะนำจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

66 การเรียนรู้ที่ดีกว่า ไม่ได้เกิดมาจากการเรียนรู้ ที่ครูค้นพบวิธีสอนที่ดีกว่า แต่เกิดมาจากการที่ครูให้ โอกาสที่ดีกว่าแก่ผู้เรียนรู้ ให้สามารถสร้างองค์ความรู้ ได้ด้วยตนเอง ๑๑

ท่าน พารณ

ก่อนอื่นเลยขอกล่าวถึงจากการที่เราได้นำทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญาหรือคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) มาใช้ในการสอนของที่นี่ (หมายถึงโรงเรียนตรุนสิกขาลัย) ซึ่งศาสตราจารย์ซีมัวร์ แพเพิร์ต สถาบันเทคโนโลยี แมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา (MIT Media Lab) ท่านได้ค้นคว้าวิจัยการด้านการศึกษายุติธรรมการเรียนรู้ของเด็กนานกว่า 20 ปี ท่านได้สรุปทฤษฎีการเรียนรู้ว่า **“การเรียนรู้ที่ดีกว่า ไม่ได้เกิดมาจากการเรียนรู้ที่ครูค้นพบวิธีสอนที่ดีกว่า แต่เกิดมาจากการที่ครูให้โอกาสที่ดีกว่า แก่ผู้เรียนรู้ให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง”** สหกรณ์ที่ต้องเดินได้ด้วยตนเองก็เช่นกัน การสอนวิธีการตกปลาให้เขาจึงเป็นเรื่องสำคัญ นั่นหมายถึงการให้ความรู้เขา และความรู้ที่ดีควรจะเกี่ยวข้องกับเรื่องอาชีพ เกี่ยวกับวิถีชีวิตเขา รวมถึงเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของเขา โดยความรู้ที่ได้นั้น จะทำให้เกิดปัญญาเพื่อสามารถนำไปใช้งานได้จริง

นอกจากนั้นอาจจะเป็นเรื่องของการสอนเด็ก ซึ่งบางกิจกรรมของสหกรณ์นั้นสามารถส่งเสริมให้เขาเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองตั้งแต่เด็ก ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่ม อาจจะเป็นกิจกรรมที่ลองเอามาให้เด็กทำ และนำเรื่องเหล่านั้นไปบอกผู้ใหญ่ บางครั้งการเรียนรู้ลักษณะนี้จะส่งเสริมให้เด็กและผู้ใหญ่ซึมซับความรู้เรื่องสหกรณ์โดยไม่รู้ตัว

กมล

ขอเรียนถามท่านถึงกลไกที่จะส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและขอให้ท่านลองยกตัวอย่างของการเรียนรู้ด้วยตนเองสักหนึ่งตัวอย่างครับ

ท่าน พารณ

ขอยกตัวอย่างจาก น้าน้อย (นางสนธิทิพย์นางรอง) ซึ่งเป็นหญิงชาวบ้านคนหนึ่งมีความรู้ชั้น ป. 4 ในวัยวัย 40 กว่าปี แห่งบ้านลิ้มทอง อ. นางรอง จ.บุรีรัมย์ นี่คือนั่งตัวอย่างของคำว่า การเรียนรู้ด้วย

ตนเอง เดิมทีฐานะทางบ้านเธอยากจนมาก **ด้วยแรงศรัทธาที่เธออยากจะทำหลุดพ้นจากความยากจน จุดเปลี่ยนคือการที่เธอปรับกระบวนความคิด (Mindset)**

ของเธอใหม่ นั่นคือการเรียนรู้ที่จะมีการบันทึกบัญชีครัวเรือน และผมคิดว่าบัญชีครัวเรือนคือพื้นฐานที่จะให้ความรู้คน จากนั้นกระบวนกรเรียนรู้ของการบันทึก ทำให้เธอประเมินค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆ ด้วยตนเอง การบันทึกข้อมูลส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ เมื่อมีการตรวจว่าสิ่งใดเป็นรายจ่ายมากน้อย เพียงใดอะไรจำเป็นไม่จำเป็นต่อการใช้จ่าย นั่นคือจึงเป็นที่มาของความรู้ของการจัดการขั้นพื้นฐาน ต่อมาเรื่องนี้มีการนำมาขยายผลอีกมาก

เช่น เมื่อมีการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร ลูกๆ ก็จะเป็นคนช่วยจดว่าเปลี่ยนน้ำมันเครื่องเมื่อไร จะมีการจดประวัติการซ่อมแซมแก้ไข มีการบันทึกประวัติการตรวจเช็คเครื่องจักรรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปีไว้ตลอด จะเห็นได้ว่าเดิมทีน้าน้อยไม่มีฐานะทางสังคมอะไรเลย สามารถที่จะเรียนรู้ค้นหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการทำบัญชีครัวเรือน ปัจจุบันมีคนเชื่อถือน้าน้อยมาก โดยน้าน้อยหลุดพ้นจาก

ความยากจนแล้วและสามารถนำความรู้นี้ไปสอนเพื่อน ๆ ได้อีก และได้มีการขยายเป็นร้านค้าชุมชน เกษตรอินทรีย์ การจัดการขยะ การเก็บกักน้ำไว้ใช้คือตัวอย่างของการเรียนรู้ อย่างคร่าว ๆ สำหรับกลไกที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กรณี ของน้ำน้อยคงจะเป็นเรื่องของความศรัทธาในสิ่งที่เธอทำว่าสามารถ แก้ไขปัญหาได้จริง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการแบ่งปันของ ชุมชน ใช้ ภายในกลุ่มชุมชนตนเอง **นี่คือผลจากการเปลี่ยน เปลี่ยนกระบวนกรทางความคิด (Mindset) กลายเป็น พลังทางความคิดสร้างสรรค์ของน้ำน้อยและขยายผลไป สู่เพื่อน ๆ ในชุมชนซึ่งได้จากการเรียนรู้ตนเอง**

กมล

ท่านคิดว่าองค์การแบบสหกรณ์นั้น การผลักดัน เพื่อให้กระบวนการเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเกิดผลนั้น ใครจะมีบทบาทต่อการพัฒนาครับ

ท่าน พารณ

เนื่องจากสหกรณ์เป็นของสมาชิกทุกคน ซึ่งตั้ง อยู่บนหลักการของการร่วมมือร่วมใจ มีจิตเป็นสาธารณะ การมีความไว้วางใจกัน (Trust) ดังนั้นการมีเรื่องราวที่ประสบ ความสำเร็จเป็นตัวอย่างเป็นเรื่องสำคัญมาก ที่จะนำไปขยาย ผลเพื่อให้เกิดเรียนรู้ในสมาชิก สิ่งที่สำคัญคือ การคิดเป็น ทำเป็น แยกแยะเป็นเช่น การซื้อสินทรัพย์หนึ่งชิ้นสมมุติว่าต้องมีการ กู้เงินเพื่อซื้อสิ่งนั้น เขาก็ควรรู้ว่าเป็นหนี้แล้วก่อให้เกิดรายได้หรือ เปล่า ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะเกิดผลนั้นสังคมแต่ละพื้นที่ที่มีความ แตกต่างกันอย่างน่าอัศจรรย์อีกแบบหนึ่ง แต่บางแห่งอาจจะต้อง เริ่มสอนกันตั้งแต่เด็ก เช่นที่หมู่บ้านสามขา จังหวัดลำปาง เด็ก ๆ สามารถตั้งธนาคารเด็กได้ก็คือความร่วมมือกัน ไว้วางใจกันซึ่ง ทำได้อย่างน่าสนใจ หรือเช่นที่หมู่บ้านสามขา ลำปางก็เช่นกัน จะต้องมีคนที่มีพลังทางความคิดที่สามารถชี้แนะและมีส่วนร่วม ต่อพลังในความเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ดร.สุชิน เพ็ชรรัตน์ ได้มีส่วน พัฒนาด้วยทฤษฎีการสร้างสรรคด้วยปัญญา (Constructionism) ที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเหนือ จังหวัดลำปาง นำไป ใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนบ้านสามขาทำให้เกิดกิจกรรมอีก มากมาย เช่น การส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ในครัวเรือน ธนาคารสมอง ธนาคารชุมชน ค่าใช้จ่ายภาษาอังกฤษ การจัดการน้ำและ การป้องกันไฟป่า เป็นต้น โดยมีสิ่งที เปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัดคือ การมีส่วนร่วมของการเป็นเจ้าของ

ตัวอย่างเช่น **เมื่อก่อนชาวบ้านเชื่อว่าไฟไหม้ป่าแล้วผักหวาน ป่าจะแตกใบอ่อนซึ่งจะได้เก็บผักหวานไปขาย แต่เมื่อมี กระบวนการเรียนรู้ใหม่แล้วพบว่า ปัจจุบันชาวบ้านไม่ยอม ใ้ไฟไหม้ป่าอีกเลย ดีสอง ดีสาม เมื่อรู้ว่าไฟเริ่มมีต้นตอ ใหม่เกิดขึ้นก็จะระดมคนไปช่วยกันดับทันที แล้วความรู้ใหม่ ก็เกิดการรักษาระบบนิเวศนั้นก็เปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น จากนั้นมามีการสร้างฝายเพื่อเก็บกักน้ำ ตามมา และ พัฒนามาถึงที่นำน้ำจากฝายมาผลิตเป็นน้ำดื่มได้ในปัจจุบัน ซึ่ง โครงการดังกล่าวนี้เกิดจากการเชื่อมโยงไปยังภาคเอกชนด้วย ซึ่งที่เล่ามาทั้งหมดนั้นถือเป็นตัวอย่าง และเป็นสิ่งที่ควรจะมี การถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้กันให้มากขึ้น**

กมล

อยากจะขอคำแนะนำจากท่านเกี่ยวกับการเรียนรู้ ด้วยตนเองผ่านกลไก วารสาร คนสหกรณ์ ครับ

ท่าน พารณ

จากที่ผมได้กล่าวมาเรื่องราวของผู้ได้เรียนรู้และสามารถ แก้ไขปัญหาได้แล้วนั้น ควรจะถูกนำมาถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการ เรียนรู้ในวงกว้าง **สำหรับสหกรณ์เองนั้นมีเอกลักษณ์ในเรื่อง ของสมาชิกอยู่แล้ว ซึ่งต้องตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วม ความซื่อสัตย์ และความวางใจซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันผู้นำก็ต้องเรียนรู้และยอมรับกับสิ่งใหม่ โดยเป็นผู้นำทางความคิดด้วย** ตัวอย่างที่มีคือลุงจาดแห่ง ธนาคารปู บางสะพานน้อย ที่ประจวบคีรีขันธ์ ยากให้ลองไป ดูจะพบว่าอีกหนึ่งความร่วมมือร่วมใจ ที่เกิดจากกระบวนการ เปลี่ยนแปลงของผู้นำทางความคิดคือลุงจาดนั้นน่าสนใจ อีกแห่งหนึ่ง ขณะเดียวกันสหกรณ์ก็เช่นเดียวกันน่าจะมีการ รวมเล่มของกรณีศึกษาของสหกรณ์ที่ทำงานแล้วประสบความสำเร็จเพื่อให้เป็นข้อมูลการเรียนรู้ต่อไปของกระบวนการเรียน รู้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

นับว่าเป็นโอกาสพิเศษจริง ๆ ครับ ได้รับความรู้ อันยิ่งใหญ่จากท่านในเวลาสั้น ๆ คนสหกรณ์ ได้ สัมภาษณ์ในครั้งนี้ ก่อนกลับกระผมได้กราบเรียนถึงความ ประทับใจ และจะได้มีการนำเสนอเรื่องราวดี ๆ เพื่อก่อให้เกิด สังคมแห่งการเรียนรู้ของเราในแวดวงคนสหกรณ์ต่อไป ฉบับ ต่อไปพบกับเรื่องราวที่น่าสนใจจากธนาคารปู สวัสดิ์ครับ 🦋